

ANDRZEJ WAJDA: EMLÉKKÉPEK // PÖRÖS GÉZA

Nincs alku

ANDRZEJ WAJDA UTOLSÓ JÁTÉKFILMJE A GDYNIAI FILMFESTIVÁLON.

Gdynia Wajda jelenlétében emlékezett, ünnepelt és búcsúzott. Szeptember 19-24. között délutánonként helybéliek és fesztiválvendégek lepték el a Zenés Színház és a Filmcentrum közti promenádót, hogy megtekintsék a 90. életévét márciusban betöltött Andrzej Wajda több mint hat évtizedes munkásságát felidéző fotókiállítás s eltűnődjenek egy férfiarcmódosulásainak titkos üzenetén. A rendező két új filmjével volt jelen a gdyniai szemlén: a *Wróblewski Andrzej Wajda szerint* című 42 perces dokumentumfilmmel és az *Emlékképek (Powidoki)* című játékfilmmel, mely utóbbit a szakmai közvélemény Andrzej Wajda művészi hitvallásaként értelmezte.

A film 1948-ban játszódik Lódz-ban, főhőse pedig Władysław Strzemiński festőművész (Bogusław Linda), aki túl a férfikor delén, hivatásában most jutott el az érettség letisztult stádiumába. Két életfeladat maradt

számára. Az egyik, hogy mesterként átadja tudását a fiataloknak, magánemberként pedig, hogy felesége halálát követően felnevelje lányát, a tizenéves Nikát. Vitathatatlan tekintélynek számít, akit eleinte még a lengyel kultúrpolitika vezetői is respektálnak, a tanítványok pedig kifejezetten rajonganak érte. Strzemiński a 20-as években Malevics és Tatlin társaként mint a képzőművészeti avantgarde kiemelkedő képviselője szerzett nevet magának, majd Lódz-ba költözvén megalapította korának egyik legfontosabb művészeti múzeumát. Csakhogy a történelem nem mindig az érdekem szerint ítél, a háborút követő átmeneti időknek vége, a Visztula partján is fokozódik az osztályharc, a művészeti életben a szoc-

„Szakmai törvények vezérlik”

(Bronisława Zamachowska és Bogusław Linda)

real lesz az egyeduralgató irányzat. Hősünk nem politizál, cselekedeteit és nézeteit szakmai törvények vezérlik, azt vallja, hogy a művészetet nem a

köznapi hasznosság mértéke szerint, hanem a benne feszülő alkotóerő alapján kell megítélnünk. Aszerint, hogy az mennyire segít bennünket eredeti felismerésekhez, mennyire nyit meg új perspektívákat és új világokat számunkra. Természetesen nézeteivel magára marad, csupán néhány tanítványa tart ki mellette még egy darabig. A film hőse komisz választási helyzetbe kerül: vagy megadja magát a korszellemnek, megtagadva ez által egész addigi életének szakmai és erkölcsi hitelét, vagy hű marad eszményeihez, de akkor egzisztenciális veszélybe sodorja önmagát és lányát. Strzemiński kiállja a próbát, nem köt alkut, ezért elfogynak előle az utak. Állását elveszti, képeit vandálok teszik tönkre. S bár nyomorúságos helyzetében arra kényszerül, hogy ünnepi felvonulásokra alkalmi munkásként Sztálin-portrét mázoljon, rövidesen az ilyenfajta kegyelemkenyértől is megfosztják. Megbetegszik, kórházba kerül, aztán egy napon a látogatóba érkezett lánya döbbsen látja, hogy apja ágya megüresedett...

Wajda elfogulatlan tárgyiasággal fogalmaz. Bár teremtménye helytállását állítja filmje középpontjába, előzőleg mégis vele mondatja ki, hogy a legnagyobb szenvedés nem reá, az elveiért meghalni is kész művészre vár, hanem az ártatlan gyerekekre. Nika ugyanis árva lesz, sorsa majd egy leánynevelő intézetben folytatódik.

A bemutató idején mindenkit áthatott a várakozás izgalma, a Gondviselés kegyes volt a sokadalomhoz, mintha csak azt kívánta volna üzenni a híveknek, hogy jegyeztek meg és raktározatok el magatokban minden pillanatot, minden gesztust, mert most lehettek együtt utoljára a Messterrel. Amikor Pan Andrzej több funkció s tolszékével, felesége, Krystyna Zachwatowicz-Wajda asszony, Jacek Bromski filmszövetségi elnök, Maja Komorowska, Andrzej Seweryn, Bogusław Linda és más kiválóságok társaságában bevonult a Zenés Színház színpadára, a nézők hosszan és felállva ünnepelték. Több volt ez a kitartott ováció egy jelentős szerző udvarias köszöntésénél, ezekben a felemelő pillanatokban egy korszakos személyiség, a szakma és a közönség összetartozásának újbóli megerősítése történt meg. Ma már, a komor folytatás ismertetében leírhatjuk: mindörökké szólóan. •

